

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 105. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeeventyr06val-shoot-idm139779801213488/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Nogle konkurrerende adverbier

Et meget lille men næppe tilfældigt materiale afskaffer ord af lidt tvivlsom ledighed i D-redaktørens skarpe øren; det skal dog ikke bestrides, at ordene findes urettede andetsteds i eventyrene. Således *just*, ifl. MO³ oftest i dagligtale, jf. AJ 200; det er rettet til *netop* I 90, II 50, 58 o.f.st., udeladt II 289, og II 194 *just fejl* > *urigtigt*. IV 187 *haves min Nærvarelse er nødig* > *nødoendig* og II 205 *den som ret kunde opdage* > *rigtig* – har *nødig* og *ret* smagt for tysk?

hvordan og *saadan* har haft en lidt vekslede skæbne i forhold til *hvorledes* og *saaledes*; MO taler om *hvør*-parrets affinitet til adjektiv resp. adverbium, men har ingen stilistisk kommentar, mens DO VIII 925 skriver: »ordet [hvordan] har en tid lang været (søgt) undgaaet i (formentlig) »finere« spr. til fordel for *hvorledes*.« Og således rettes også I 176 i D. AJ 200 og Levin cit. DO XVIII 3:8 registrerer *saadan* som mere folkeligt end *saaledes* og vigende i skriftsproget, hvilket ses afspejlet I 178, II 177, 196, 270, og II 31 *endda saadanne* > *saaledes*, anderledes II 311, se app. En anden sag er, at *saadan* med sin affinitet til adjektiverne kan bøjes og skifte plads: II 41 *saadan et nydeligt Grantra* > *saadan*, 136 *saadanne* > *saadan*, lgl. III 185, men *saadan* > *saadant* I 47, III 131. Jf. MD II 360 og 381. – Det er i denne forbindelse uvedkommende, at de mangfoldige forbehold i DO's kommentar til *hvordan* ikke er tidssvarende: forsøgene på at gøre *hvorledes* fint med eller uden anførelstegn har (støttet af den folkelige tautologi »hvordan og hvorledes«) ført til en devaluering af ordet; *saadan* er muligvis styrket i takt med *hvordan*.

Om adv. *der* se under pronominer s. 100 og AJ 196ff med belæg fra *Dødningsen* og *Lykkens Galasker*. Om adv. i forbindelse med verber s.u. præpositioner s. 107.

Adverbier udeladt eller flyttet med moderniserende eller skriftsproglig tendens

Adverbierne er ofte indholdslette og ofte syntaktisk mobile, så det kan ikke undre, at de ofte udelades eller flytter i textoverleveringen, foruden at de kan tilføjes og udskiftes. Blandt de mange banale eksempler herpå, hvoraf nogle skal anføres nedenfor, er nogle trukket ud, fordi de tydeligvis – uanset ophavsmand – trækker teksten en smule i regulerende og nutidig retning.

Exx.: I 37 *lige ned over Næsen* > *ned over Næsen*, jf. 38; I 38 *Vil du saa* (>

nu) passe Qvæget (hvorefter nu må stryges i næste linie); 45 jo ikke . . . slet ikke > ikke . . . ikke, kun A², 75 Hoer engang (> Gang) der kom en Prinds, 162 Skulle vi ikke flyve med > vi flyve, II 35 Ja det er en stor Fornøielse > er nok, hvad der altid hjælper lidt, når man ikke kan nedskrive den ironiske diktion, 63 saa vidste de ikke at sige > intet, 92 jeg gaar nu saadan altid og tænker mit > altid saadan, 305 lige ind (> ind) i Ansigtet, III 31 det var lidt flyttet tilside > flyttet lidt, 36 naar saa endelig han kom > naar han saa endelig kom, 42 at det skulde saadan staae > staae saadan, 49 ikke endnu kommet > endnu ikke kommet, jf. V 185.

Andre småændringer vedr. adverbier

Med spredt exemplifikation og kommentar, i øvrigt blot som materiale, indsættes en del henvisninger til steder, hvor adverbier tilføjes, fjernes, bytter plads etc. uden særlig værd.

Exx.: I 25₂₁, 31₃, 32₁₃, 34₂₁, 49_{18 20 22} rokering med visse adv., må være ægte, 60₃₂, 83₁₇, II 16₇, 17₁₆, 31₂₁, 32₂₈, 33₃₄, 45₃₀, 51₃, 55₁₈, 68₁ se app., 70₄, 98₇, 125₁₁, det blev mere > mere blev det, i 62₇, 195₃₈, 207₃, 241₁ da og saa ombyttet i en lang konstruktion, 298₂₁, 321₃, III 23₂₈, 28₂, 30₃₄, 39₃₇; Isolds glemte jo ogsaa heller ikke > ogsaa Isold glemte . . . D, men trods heller forbliver det jo en germanisme, 46₃₁, 46₃₀, 52₇, 70₇₁, 72₂₀, 75₃₄ for at undgå misforståelser, 92₁₅, 99₁₀, 107₂₃, 129₄₆, 140₅ kejtet og ikke ordentlig oprettet syntax, 142₃, 164₂₄, IV 53₃, 144₄₁, 187₃, 203₂₁, 229₁₀, 248₂₁, V 76₃₃ Toner saa bløde og stærke > dertil stærke (typisk D – det skal understreges, at det er rigtigt, ikke bare en lapsus, at toner kan være både bløde og stærke), 150₇, 158₁₁, 185₁₆.

Præpositioner

Omend idiomatisk præpositionsbrug i dansk som i andre sprog er meget vanskelig, findes der dog variantpar, som det er svært at tilskrive nogen semantisk, kronologisk, dialektal eller sociolektal nuance, og hvis evt. væksten i et variantapparat det ikke kan være umagen værd at diskutere – ydermere af den grund at disse småord er særdeles udsatte for uvilgede ændringer, når sætteren fremstiller sin tekst. Uden tanke på fuldstændighed er der dog udskrevet c. 75 præpositionsændringer fra apparatet, og en kort redegørelse for dem følger.